

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Kai Stahl

TITLE Kolm õde eesti kunsti ajaloos

YEAR 2025

VERSION Publisher's PDF

CITATION Stahl, K. (2025). Kolm õde eesti kunsti ajaloos. *Vikerkaar* 40(4-5), pp. 175-176. <https://dea.digar.ee/publication/AKvikerkaar>

KUNSTILUGU

KAI STAHL

Kolm õde eesti kunsti ajaloo

Sel kevadel ja suvel on Kumu kunstimuuseumis väljas lai ülevaade eesti kunsti ainulaadse sõsarkonna – kolme õe Kristine, Lydia ja Natalie Mei loomingust. Tegemist on kunstnikega, kes olid Eestis mitmeski esimesed või ühed vähestest – eelkõige naistena. Neist igapähe oli oma valdkond ja tihti ületati traditsioonipärasuse piire. Modernistlike kunstnikena soosisid õed eneseväljenduseks enamasti vähem hinnatud tehnikaid ja viise ning kajastasid vahetult ja otsekoheselt oma aega läbi emantsipeerunud naise vaatenurga ja terava ühiskonnakriitilise pilgu, samas säilitades silmis lembe huumorisädeme.

Esmakordselt nähti kõigi kolme õe loomingut 1919. aastal kunstiühingu Pallas kevadnäitusel, kus nad osalesid ainsate naistena. Vanim õde Kristine Mei (1895–1969) eksponeeris pisiskulptuure, nende hulgas olid ka humoorikad figuurid meeskolleegidest Ado Vabbest, Aleksander Tassast ja Anton Starkopfist. Neid teame tänapäeval vaid foto põhjal, mis on väljas praegugi, üle saja aasta hiljem, koos kunstniku hilisemate säilinud skulptuuridega. Õdedest noorimalt, alles 19-aastaselt Natalie Meilt (1900–1975) nähti Pallase näitusel muuhulgas ka kubistlikult käsitletud ja akvarellis maalitud portreed kunstikriitik Rasmus Kangro-

Poolist. Too väike teos on esil ka nüüd Kumus, koos kunstniku sama aasta kubistlike natüürmortidega. Kubism oli Eestisse alles saabumas ja sellega tegelesid vaid üksikud meeskunstnikud. Lydia Meilt (1896–1965) nähti 1919. aastal samuti portreid, kuid milliseid, ei ole täpselt teada. Üks neist võis olla praegusel näitusel eksponeeritud väike pruunikates toonides maalitud varajane autoportree. Õed kujutasid korduvalt nii iseennast, teineteist kui ka oma kaasaegseid.

Õed olid sündinud Liepājas hiidlastest vanemate viielapselisse perre, kes kolis 1912. aastal Tallinnasse, kus mereväeohvitserist isa Johan oli juba varem sõjasadamas töötanud. Isa töö viis perekonna rohkem kui pooleks aastaks Peterburi, kus pere naised viibisid 1917. aasta hilisügisest järgmise aasta suveni.

Tütarest Lydia Mei õppis Peterburis juba 1915. aastast alates arhitektuuri. Eestis ei olnud selleks siis veel võimalusi ega leidunud ka naisarhitekte. Innustus selleks sündis ehk Soome vahendusel, kui 1913. aastal avatud Estonia teatri teine arhitekt oli naine, Wivi Lönn (1872–1966). Ehkki Lydia õpingud katkesid pärast kolmandat aastat ja temast ei saanud arhitekti, sest teda jäi eluajaks saama tuberkuloos, töötas ta Eestis esimese naisena 1920.–1930. aastate vahetusel arhitekt-tehnikuna Tallinna linnavalitsuses ning kavandas 1920. aastatel Eesti Vabadussõja monumente nii üksinda kui

Näitus „Õed Meid. Avangard ja argielu“ on Kumus näha kuni 31. augustini 2025.

ka koos skulptor Anton Starkopfiga, kellega ta sellal oli abielus. Teostatud monumente tuntakse hiljem vaid abikaasa nime all. Sama aastakümne keskpaigas algas ka Lydia tõus Eesti üheks meisterlikumaks akvarellistiks. Meelisteemadeks olid tal vaikelud intiimsetest buduaaridest, milliseid ei oldud eesti kunstis varem nähtud, kuid niisamuti lilledest ja toitudest kööginõudega ning maastiku- ja agulivaated. Ainulaadsed on tema nn uut naist kujutavad portreed ja krepp-paberist ning traadist valmistatud dekoratiivsed nukud.

Vanim õde Kristine Mei oli Eestist ja eestlastest esimene, kes lõpetas Soome kunstiühingu joonistuskooli Ateneumihoones Helsingis 1916. aastal skulptorina. Väga heade tulemustega läbis ta õpingud tavalise viie aasta asemel kolme aastaga. Fotomaterjali põhjal teame, et viimasel kevadel valmis temalt ligi meetrikõrgune skulptuur, mis kujutab alasti Kalevipoega kivi viskamas. Keegi ei olnud eesti müütilist kangelast varem niiviisi kujutanud. Sama aasta sügisest sai Kristine Meist viieks aastaks Tallinna Kunsttööstuskooli skulptuuriosakonna juhataja ning samas astus ta ka eesti kunstielu, kuhu kaasas nooremadki õed. Tihedaim kontakt tekkis kultuurielus juba aktiivselt tegutsenud Peet Areni ja Otto Krusteniga, kes kuulusid edumeelse kirjandusrühmituse Siuru sõpruskonda. Õdede sõpruskonda kuulus ka Areniga samas August Buschi majas Tatari tänaval elanud Dora Gordine, Kristine klassiõde Liepāja ajast, kes juba 1920. aastate alguses lahkus Eestist ja tegi hiljem skulptorina märkimisväärset karjääri Inglismaal. Kui Kristine abielu keeleteadlase Julius

Margiga viis ta 1921. aastal Tartusse ja temast sai nelja tütre ema, muutus tema kunstiline looming mitmepalgelisemaks. Temast sai hinnatud kalligraaf, raamatute kujundaja, etnograafiliste joonistuste teostaja. Ta valmistas ka mulaaže ja tegi tõlketöid.

Natalie Mei oli tunnustatud kostüümikunstniku ja Eesti stsenograafia uuendajana, kes astus sellele alale Estonia teatris 1929. aastal. Nõukogude ajal koolitas ta veerandsajandi jooksul tulevase lava- ja kostüümikunstnikke toonases Eesti Riiklikus Kunstiinstituudis. Kuigi ta alustas kunstnikkarjääri 1919. aasta näitusega, asus ta alles kolm aastat hiljem õppima Pallase kunstikooli, mille lõpetas 1924. aastal esimese naisena. Avangardsust, teisisi tegemist, klassikaliste teemade uuesti tõlgendamisi, oma kaasaja kriitilist ja naise vaatenurgast kujutamist võib pidada eriti Natalie Mei loomingule omasteks tunnusteks läbi aastakümnete. Oma esimesed raamatuillustratsioonid – tugevalt kubofuturistlike efektidega – tegi ta siurulase Henrik Visnapuu 1920. aasta alguses ilmunud luulekogule „Talihari“ ja koguteosele „Looming I“. Lähedasele sõbrannale Karin Lutsule Hans Kurnertina valmistatud raamatuke „Proua Irma“ (1925) sisaldab taas dadaistlikke vormikäsitlusi – unikaalsena eesti kunstiväljal. Haruldased on eesti kunstis ka tema arvukad pildid jalgpalluritest 1920. aastate teisel poolel, seksitööd käsitlev grafiitpliiatsijoonistuste sari, dändide ja vurlede kujutamine, suuremõtmelised kollaažid, aga ka tegutsemine naiskari-katuristina ja pseudonüümi kasutamine.